

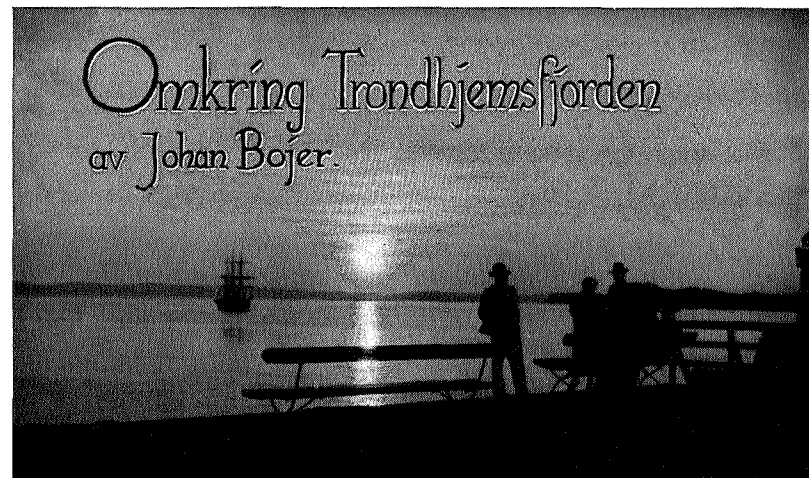
På Størheitoppen i 1895. Yngvar Knudtzon, frk. Lossius og fru Grilstad.

Ski- og fjellsporten er et uvurderlig aktivum for hele slekten, og det er socialt og hygienisk av den største betydning at den griper om sig og får flest mulig i rekkene. For denne utvikling har Olaf Grilstad gjort en innsats som vanskelig kan vurderes for høit, og som vi gjerne har villet minnes med disse linjer i årboken.

— Får jeg spørre Dem om en ting til — hvordan liker De Turistforeningens tiltak med fellesturer?

— Utmerket. Det er et godt tiltak, og jeg synes personlig det er morsomt å være med på disse hyggelige turene. Man behøver ikke å kline sig mere inn på andre folk der enn på almindelige fjellturer.

Det vilde ikke være vanskelig å få stoff i mengdevis når man prater med Olaf Grilstad, men plassen tillater dessverre ikke å «utnytte» foreningens æresmedlem som intervjuobjekt så langt som man kunde ønske det.

Solopgang over Trondhjemsfjorden.

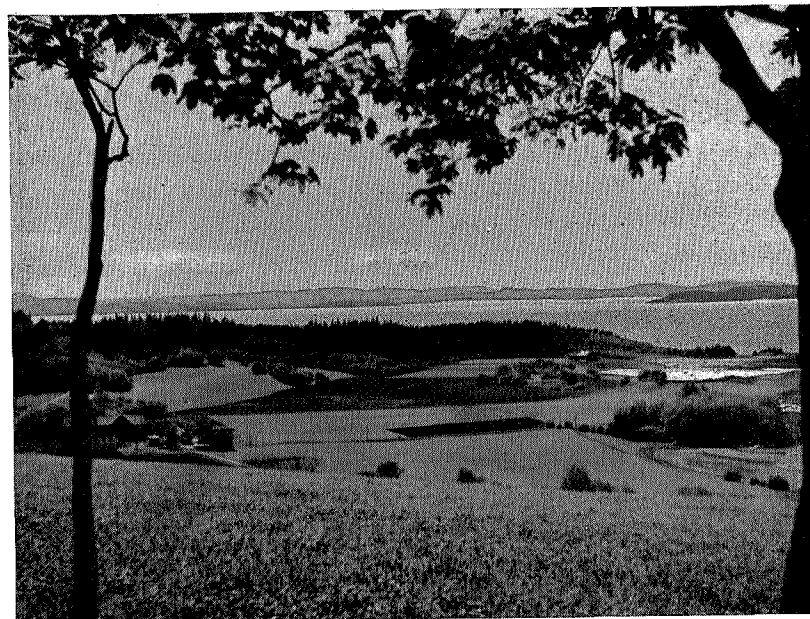
At de moderne trafikkmidler er iferd med å skape en ny mennesketype er sikkert, at de allerede har tilført oss en ny slags naturfølelse er like så visst. For halvannet hundre år siden satt Jean Jacques Rousseau ved Genfersjøens bredder og nød sine egne tårer, som dryppet ned i det blanke vann, og det var i sinnbevegelse over hvor vakkert her var. Dette blev kalt natursvermeri dengangen. En slik fyr er i vår tid like utenkelig som de gamle romaners rene ubesmittede jomfruer, som måtte ha en lukteflaske frem for ikke å besvime, når de så den elskede komme. Vi har idag en landskapsfølelse, som er aldeles fri for hysteri. Jernbanen, bilen og damperen har ført oss omkring, så vi er blitt kjent overalt, hvor det er noe som er verdt å se. Vi tar en båt og seiler avgårde, eller snører randsla og drar på fottur, og det er ingenting å himle med øinene over, det er like selvfølgelig som mat og klær, vi er bare enig om, at det er den beste lakedom både for kropp og sjel. Og Gud vet om ikke det store sociale spørsmål snart vil dreie sig om, hvordan det brede folk skal få sol og ren luft, ikke bare i stuene, men også i sinnene. Det er helsebot i miljøforandring, det er opsparet livsfølelse i å flytte på sig og kvile ut i noe nytt. Jeg tenker så tidt på storbyenes arbeiderkvinner, de lever ofte et liv i små rum mot en lummer, innestengt

bakgård, og når skal dagen komme, da de alle har rett til å komme ut en tur, iallfall et par uker om sommeren, så de kan lufte både sig selv og ungene? Vent ikke av dem som lever i skyggen, at de skal være blid. På fjellet, i skog, eller ved sjø vil de opdage, at de sure tankene er hvad de er, og at himlen er vid og stjernene mange. Det vil bli lyspunktet som de resten av året går og gleder sig over, det vil bli eventyret som de forteller barna, når de om kvelden er kommen i seng, neste år igjen vil vi komme avsted en sving, reise, reise, reise.

Hvad har så Trøndelagen å by våre egne og de fremmede på en slik utflukt?

Det er naturligvis dem, som enda går og tærer på restene av Rousseau — eller de har fått engelsk appetitt på «something shocking» — fjelltinder, som truer mot himlen, fosser, som tar et par hundre meter i et hopp, midnattssol, lapper i pesk og reinskyss henover veldige snøskavler — dem om det. La dem ta sine egne veier.

Utsikt fra Roel på Inderøy mot vest.

Men jeg ser et skib dreie rundt Agdanes og inn fjorden. Turen langs kysten har vært hav, øyer, trange fjorder inn mellem fjell så bratte og høie, at himlen over bare blev en stripe. Ofte var det milelangt mellem fiskerstuene, som trykker sig inn i skyggen mellem bergvegg og fjære. Et landskap i velde, men forrevet, truende. Her blir menneskene så små, de lever i evig livsfare, fra fjellet eller fra sjøen. En fiendtlig makt stirrer alltid inn av vinduene, fattigdommen eller døden, det er såvidt menneskene tør lukke øinene mens de sover.

Men da skibet dreier inn Trondheimsfjorden, ser de reisende sig om og puster ut. Det er ikke bare sjøen, som er blitt rolig, fjellene har satt sig ned for å holde vakt mot hav og storme, så bygdene innenfor kan ligge lunt. Det er blitt noe vennligsinnet over landskapet, som hilser den fremmede velkommen. Blide granåser, og langs fjæra på begge sider frodige bygder, mil efter mil. Husene er ikke lenger små og forblåst, det er blitt store,

fredelige gårder med vide jorder omkring. Den kyite stuelåna skinner foran røde uthus, flaggstang op fra hagen, ofte skridter en allé fra almannveien og op. Ute ved havet kunde en enkel stormnatt feie bort ikke bare menneskene, men også sporene efter dem. Herinne fikk slektene trygghet til å arbeide videre og videre gjennom tusen år. Og her blev aldri innestengt og lummert, fjorden åpnet vei fra den vide verden og hit. Her begynner landets saga, her finner den fremmede en bondekultur som setter ham i undring.

Da jeg engang reiste forbi her med en professor fra et av de store land, stirret han på husene og sa: «Det kan umulig være bønder, som bor så vakkert». Han tenkte vel på de små steinrøyser av bondelandsbyer i hans eget land, hvor karene bare kjenner arbeid, prest og kneipen. De likner igrunnen alle sammen hverandre. At der er avstand mellom våre gårder har gitt den norske bonden plass og tid til å samle sig som individ. De lange vinterkveldene tvinger ham til håndverk eller lesning. Her blir en forening av ånds og hånds arbeid. Da jeg fortalte professoren, at en slik bonde kan pløie sin jord idag, sitte i nasjonalforsamlingen om noen dager, ved kongens rådsbord til neste år, og om et par år gå og pløie igjen, utbrøt han: «Men da er det ikke en bonde, da er han en intellektuel!» «Jaja, kall ham så.» Og han føiet til: «Og alt dette har dere nådd uten revolusjon?» «Ja, vi har greiet det uten».

Kjører du inn på en slik trøndergård, blir din første følelse den, at alt synes så rent og nymalt. Og blir du buden inn, møter du ikke som i enkelte av austlandets daler en dagligstue med kokested inne, så gryter og bøtter med avfall står langt fremover golvet. Nei, selv den enkleste husmann har kjøkken. Og stua inne blir lys, fordi den går over husets hele bredde, så dagen strømmer inn fra tre kanter. Vegger og lofter er gjerne malt i lysegrå farger, golvet brunt, fillematter ligger i striper, og på veggene billeder i ramme av landets «store», en Bjørnson, en Nansen, en Johan Sverdrup eller en Michelsen.

Ja, sagaen. Ute på Ørlandets flate vidder reiser Austråt sitt borgtårn, omsuset av minner. Inne i Rissa sees et kvitt herskaps-hus å rake op på ryggen av en furuhaug, det er Reinsklostret,

hvor Skule jarl bodde og hvor hans søster var abbedisse i klostret. Enda idag er det en av landets største jordeiendommer. De mange husmenn innover langs fjæra har kjøpt sig fri og dyrker nu jorden i stedet for å fare på Lofoten. Lenger inn i bygda møter du et stykke Hedemarken med store gårder under granåser rundt inn-sjøen Botten. Enda lenger inne åpner Skaudalen sig med gårder, skogbruk og seterdrift som i en av Austlandets daler. Men skibet på fjorden skal jo videre, det glir forbi Stadsbygda, som har strødd sine røde og kvite hus nedover en jevn skråning mellom åser og fjære, og så — ja så vider fjorden sig ut og blir et lite hav. Den svinger tilvenstre mot Innherredsbygdene, sender en arm til høire inn mot Orkanger, og rett frem svulmer den milebred inn mot Munkholmen og selveste Trondheims by.

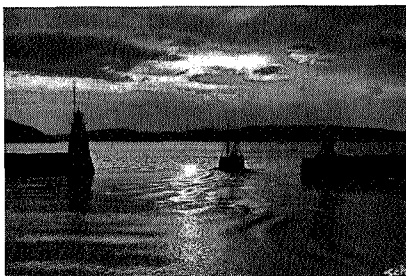
Har du tid så ta først en avstikker inn til Orkedalen og op til Meldalen. Elva toner i dalbunnen, store gårder skinner på begge sider, om sommeren står gjerne en englander nede ved stryket og slynger fluen efter laks. Eller ta banen fra Stiftsstaden og op Gauldalen med de store ættegårdene, som sagaen nevner, eller ta bil op til Selbusjøen og sitt en sommerdag på damperen som den pløier opover sjøen mellom granåser og lave fjell mot Selbu. Det er en av landets frodigste bygder, innlandsbygd med særpreget mål og en staut folketype, ovenfor er det Tydalen, som er trangere og har en ny race, men det er likevel Trøndelag.

Men glem endelig ikke turen til Innherred, og ta ikke banen, men båten. En sommerdag, da den krysser fjorden mellom bygdene på begge sidene, mil efter mil, vil bli et minne, du aldri glemmer. Nei, her mørkner det ikke fra fjellene, himlen er så vid, og mellom de blide granåsene og fjorden folder bygdene sig ut med jevnt store gårder, kvite stuelåner, røde uthus, og ved stoppestedene brygger, som kommer på stolper ut i sjøen. Her har folk reist hus, ikke bare for sig selv, men også med tanke på at her kan komme faren folk forbi. Denne låna med den lange rad av vinduer oppe og nede vidner om, at her er gjestfriheten en lyst. Er det et slott som reiser sig her eller der mellom trærne, da er det ikke for en fyrste, men for en skole for den jevne mann. Overalt vidnemål om, at her har det ned gjennom tidene bodd frie menn.

Bygdene likner jo stort sett hverandre. Til venstre Mosvika, Verran, Leksvik — til høire Frosta, Verdal, Ytterøy, Innerøy, Sparbu. Fjorden stikker innom de små byene Levanger og Steinkjer, og går så en utflukt inn i Beitstaden, men bygder, hus, folketyper, liv blir overalt det samme. Blonde mennesker med brei dialekt og en viss sjøltrygghet i gang og holdning. Omtrent alle voksne har gått på folkehøiskole og lært så mye at han kruser sig ikke om han møter prest eller skriver. Standsforskjell? Ja, engang kanskje var embedsmannen en småkonge også her, eller han trodde det sely, men det er lenge siden. Idag omgås kaptein og gårdbruker hverandre som likemenn.

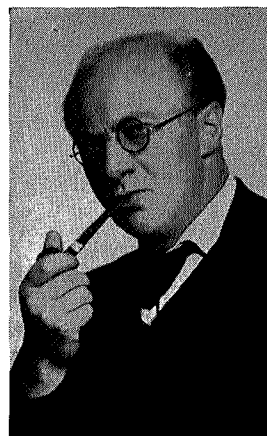
Så er turen forbi. Du har ikke gjort en tindebestigning og ikke mistet pusten foran en foss, men du har opplevet en av de rikeste og vakreste egner av Norge.

Johan Bojer.

Fjellet - og fjellbygdfolket.

Av Einar Døhl.

Forfatteren.

Fjellet! sier turisten, og får et glimt i øiet som varsler om at hun eller han er på vei inn i dagdrømmenes eventyrverden: Et hav, en endeløshet av hvitt..... myriader og millioner av gnistrende frostkrystaller under solflommen..... Eller en værbrunet og halvt nedsnødd seterstue ringet inne av mørk og kronglet bjørkeskog som lager skuggeleik utenfor vinduene når strimer av fullmånelys møtes med rødt, flakkende ildskjær fra peisen i en lun tømmerstue .

For henne tegner kanskje dagdrømmene andre bilder: svartblanke tønner med aure-vak i en sensommerkveld..... Kvi-